

Dr. Marian NENCESCU

O CTITORIE A MAREȘALULUI ION ANTONESCU – BISERICA „SFINȚII ÎMPĂRAȚI CONSTANTIN ȘI ELENA” DE PE CALEA VERGULUI

Mahalaua Vergului, înainte de Focul cel Mare

Cel mai vechi plan arhitectural, cunoscut, al Bucureștilor, întocmit de germanul Sultzer (F.J. Sultzer, *Geschichte der transalpinischen Dacicus*, cca. 1775), menționat de Ionnescu-Gion semnaleză existența, la sfârșitul veacului al XVIII-lea, a 67 de mahalale, localizate, de regulă după denumirile unor biserici, sau al caselor celor mai importanți locuitori, boieri sau negustori din zonă. O *Catagrafie* (plan cadastral – n.n.) din 1798, păstrată la Cabinetul de stampe al Academiei Române indică existența a cinci *plăși* (cea a Târgului, a Gorganului, a Târgului-de-Afară, a Podului Mogoșoaiei și Broscei). După Bauer, susține același Ionnescu-Gion, Bucureștiul avea la vremea respectivă, cu totul 28 de mănăstiri, 31 de biserici de piatră, 20 de biserici de lemn, 10 paraclisuri, un palat (domnesc) *oă școlă publică* (azi Colegiul Sfântul Sava), 35 de case *mari de piatră* și șapte hanuri (*entrepôts*).

Numărul caselor diferea, după surse. Astfel, numai în Târgul-de-Afară ar fi fost 608 case, din 6 006 case, cu totul, semnalate de Bauer. La fel, numărul mahalalelor era diferit, V.A. Urechea indicând 92 de astfel de zone cadastrale. Pentru Târgul-de-Afară, semnalăm prezență, încă din această epocă, a mahalalelor Olteni, Udricani, Mântuleasa, Popa Soare, Iancu, Negustori, *Vergului* (cu 26 de case), Sf. Vineri, Olari, Delea (Nouă și Veche), Popa Nan, cu totul 18 mahalale, respectiv 608 case. Astăzi, majoritatea acestor vechi mahalale bucureștene sunt străzi sau cartiere distincte, păstrând însă vechile denumiri.

Dincolo de mahalale, erau *barierele*, porți de intrare în oraș, cu totul *treisprezece*, după cum semnaleză Ionnescu-Gion între care Iancu, Vergului sau Herăstrău, etc. Între mahalale, erau spații virane pe care cei mai sărmani locuitori abia de întocmeau *bordeie*, căscioare *una cu pământul, care vara se pierdeau de înălțimea nalbei și a cucutei ce creșteau*

Biserica Sfinții Împărați Constantin și mama sa Elena de pe Calea Vergului

năpraznic pe maidanele Bucureștilor.

Referitor la denumirea de Vergului, atestată documentar în 1777, istoricul Alexandru Ofrim indică, fără a cita sursele, existența unui boier, probabil grec/albanez de origine, (B) Vartolomeu Vergu (Vergo), *portar* (1693), apoi *vel-paharnic* (1695-96) la Curtea lui Constantin Brâncoveanu, diplomat și mare moșier, care deținea case în mahala.

De altfel, în vremea lui Brâncoveanu, Podul (Calea) Vergului pleca de la Biserica Sf. Gheorghe Vechi, urmând traseul actualei Căi a Călărășilor și sfârșind la Bariera Vergului. De semnalat, că pe acest traseu s-a aflat și fosta Biserică Sf. Vineri – Hereasca (construită în 1645, demolată în 1987), foarte venerată de femeile dornice să-și dobândească un soț, dar și Biserica Sf. Mina, care adăpostește, din 1874, moaștele Sfântului Mina, *patronul* hoților, dar și al păgubiților de pungășii. Același istoric mai semnalează că, la 1876, la Bariera Vergului funcționa o moară de vânt, și tot aici era cârciuma lui Gogu-Scăricică, o grădină de vară unde cânta ocazional, înainte de Războiul de Reîntregire, Maria Tănase.

Referitor la Biserica Sfânta Vineri, situată în Mahalaua Aga (Hagi) Niță, Ionescu-Gion precizează că este ctitoria familiei boierilor Năsturel, din Herești, fiind ridicată la 1645, pe terenul cumpărat de Mitropolitul Ștefan de la frații Assan (lordache și Constantin, *postelnicul*). În vecinătate era un *loc sterp*, oferit de Constantin Brâncoveanu unui favorit, Iane Ciurciubușcan, ce își ridică casa *cu grădină și via* (vie – n.n.), lângă alți boieri *diplomați ai Brâncoveanului*, anume Dumitrașcu și *postelnicul* Caramalău. Mai la vale, era Mănăstirea Radu Vodă, *cu pescăria* ei, situată la confluența Dâmboviței cu râul Bucureștioara, unde poposeau *carele cu pește* scos la vânzare.

Tot în mahalaua Vergului mai locuiau, la sfârșitul secolului al XVII-lea, *vorniceasa* Catinca Știrboaică, în casele primite de zestre de la părinți, dar și paharnicul Dinu Ogrădeanu, cel care avea să facă plângere la *cârmuire* pentru relele purtări ale vecinilor, care săpau în curte gropi *ca să scoată nisip*, obicei *eminamente bucureștean*, observă Ionescu-Gion.

Prin mahalaua Vergului trecea și *gârlița* Jicnița, affluent al Dâmboviței, ce izvora de la Grădina Icoanei și se vărsa în Dâmbovița, nu înainte de a inunda, periodic, mahalaua (*când venia apele mari, p-allocurea era și baltă*, spune V.A. Urechea). Cel mai important locuitor al mahalalei era însă, la 1820, *kir* Teodosie Vrana, *epistat al cârnurilor* (un fel de inspector sanitar-veterinar), ce locuia pe lângă *șanțul* Bucureștioarei, pârâu, în epocă, destul de abundent.

Din păcate, majoritatea mahalalelor, iar Vergului nu face excepție, erau construite haotic, fără un plan cadastral precis, astfel încât Ionescu-Gion consemnează că: *În București nu s-a pomenit de ulițe drepte, decât după focul de la 1804, când a ars Tîrgul-din-Năuntru, până la Hanul lui Șerban Vodă*. La fel, *nu s-a pomenit de caldarâm*, iar podurile (arterele, străzile – n.n.) cele mari, Beilicul, de pildă, erau podite cu scânduri (podele) de lemn, întreținerea lor căzând în grija mănăstirilor, care executau sporadic lucrări de reparații, mai mult *de spoială* sau de *meremetisire* cum spuneau bucureștenii.

De altfel, focurile și cutremurele erau frecvente și, din păcate, periodice. De pildă, la 31 mai 1738, orele 9,30 dimineața se cutremură Capitala și *se crapă* Curtea Veche; la fel, la 21 martie 1790 intervine alt cutremur cumplit ce a ținut *un sfert de ceas*, iar la 14 octombrie 1802 intervine un alt cutremur *când au căzut renumita clopotniță Colțea, podoaba*

orașului cu ceasornic (instalat de Constantin Brâncoveanu) și s-a dărâmat Hanul lui Șerban Vodă. De asemenea, incendiile erau la ordinea zilei, astfel încât năbădăiosul domn Nicolae Mavrogheni (1786-1890) înființează exerciții de alarmă, spre spaima mahalagiilor sculați în miez de noapte de strigătele *galeongiilor* domnești *langán Vaar* (adică, *săriți, foc!* – n.n.). Dar, cel mai teribil incendiu are loc la 23 martie 1847, de Paști, așa numitul Foc cel Mare, descris de Anton Pann cu atâta zel:

De aici, din Vergu, se văzu în pripă
Prin tot ocolu grozav aprins
De-aici *Lucacii* ca într-o clipă
Și Udricanii ardea nestins,
Apoi se-ntinse ca o fâșie
Până la *Delea* spre răsărit.

Cu acest prilej au ars, parțial sau în totalitate, 12 biserici, între care Sf. Antonie (Pușcăria) de la Curtea Veche, Bărăția, Sf. Gheorghe Vechi și Nou, iar, din *Târgul-de-Afară*, Sf. Mina (Vergului), Stelea Spătarul, Udricanul, Ceauș-Radu, Sfântul Ștefan, laolaltă cu 13 mahalale sau cum spune Ionescu-Gion: *Acum oricine își poate lesne explica de ce nu avem în București case ori biserici mai vechi care să ne povestească cu a lor ființă trecutul și viața de odinioară a orașului*.

Cu acel prilej, Foișorul de Foc se mută, pentru ultima dată, la Turnul Colții, de la înălțimea căruia *cronicarul* (probabil Dimitrie Bolintineanu – n.n.) contemplă orașul scufundat în beznă: *Eu mă bucuram odată/ De-ai mei fii noaptea umblând/ Și-acum sunt foarte-n tristat/ Noaptea de câini tot urlând/ Ale mele uliți toate/ Acum a plânge nu poate/ Vezându-se că-s pustii [...]*.

Parohia Parcul Călărăși. Dincolo de „barieră”

O jumătate de secol mai târziu, capitala României ce nu depășea 125 000 de locuitori, avea același aer jalnic, promiscuu. *Capitala fără canal, fără lumină, cu băltoace aproape permanente [...] avea străzi strâmbe, fără nici o aliniere [...] De pavaj nu se pomenea, iar cu stropitul lor era însărcinat cerul, când binevoia să se milostivească*, își amintește Victor Bilciurescu. Descrierea, în acest registru continuă, concluzia memorialistului fiind totuși optimistă: *Avea și viața asta de orientalism bunurile ei*. Între avantaje, se menționează că bucureștenii nu plăteau chirie, nici dări, în schimb *era ieftinătate și belșug ca în basme*, și sunt enumerate prețurile cu adevărat generoase. Astfel, la 1877, cu o *rublă* (circa 5 lei) o bucătăreasă făcea piața pentru o familie și îi mai rămânea și *restul*. Așadar, la 1870, Bucureștiul era în întregime *un oraș oriental* unde *decorativele* cartiere Filipescu, Jianu, Parcul Carol sau Cotroceni erau înconjurate de o periferie săracă, *un fel de Bărăgan pe care creșteau vitele sau se semena porumb, iar iarna cutreierau haitele de lupi*. Cu toate acestea, populația era în creștere, într-un singur secol sporind de circa 5 ori (în 1831 erau 70 000 de locuitori, iar în 1912 peste 340 000). Astfel, treptat, *Târgul*, cum era numită vatra istorică a orașului, delimitată ca atare încă de la sfârșitul veacului al XIX-lea, începe să se extindă, în *tentacule*, către *Târgul-de-Afară*, respectiv spre Sfânta Vineri, dar și spre Podul Mogoșoaiei, spre Sărindar (azi, Cercul Militar Național – n.n.) etc. Odată dispărând complexul *centrului*, noile cartiere prind tot mai insistent contur, grupate în jurul

unor repere efemere, de *loisir*, așa numitele *grădini de vară cu grătar special*, distribuite pe Calea Plevnei, Văcărești sau pe Calea Moșilor, cartiere locuite, în mare parte, de meseriași (croitori, bărbieri) dar și mici întreprinzători (*binagii*, plăcintari, cupeți, birjari, etc.) și unde funcționau vestitele localuri *La trei ochi sub plapumă*, *Zalhana* sau *La zece mese*, care serveau publicul cu vestitele preparate locale, *mușchi de bivol și must*.

Ctitori ai bisericii – mareșalul Ion Antonescu și soția sa Maria. În fresca și patronii spirituali ai bisericii

O imagine cu totul realistă a ceea ce a reprezentat cândva *bariera* în conștiința bucureștenilor o oferă memorialistul Constantin D. Severeanu: *La căpătâiul stradelor principale era o închizătoare pentru controlul celor care intrau în oraș dar și pentru a încasa „axizul”. Închiderea se făcea cu o cumpănă, cum este cea pentru controlul căilor ferate. Cumpăna era un lemn foarte gros, cam cât lungimea stradei. La una din marginile stradei era furca, iar la cealaltă era capătul ce se închidea cu un lacăt. Funcționarul barierei era un „căpitan”, mai totdeauna un protejat boieresc, fost „fecior” (valet – n.n.) sau „camardinier” (camerist – n.n.). Așa am apucat eu *Bariera Moșilor*.*

De la Sfântul Gheorghe Nou, până în Obor, se înșirau cârciumile, cramele ori alambicurile, iar pe spațiul Târgului-de-Afară, dincolo de *barieră*, pe centură, funcționa Oborul, prelungit cu Câmpul/Târgul Moșilor, zonă înconjurată de mahalalele tipic bucureștene (alcătuite din case de țară, cu grădini și curți), având o structură *împrăștiată*, ce cu greu ar fi putut fi numită urbană. Din *centru*, respectiv din Târgul-din-Lăuntru, porneau, *radial*, o serie de *căi*, ce făceau legătura cu provincia, între care *Drumul Silistrei*, ce străbătea actuala Calea Călărașilor, prelungindu-se pe *Drumul (Calea) Vergului*. De-a lungul acestor *căi* se întindeau pășuni, ogoare, vii și livezi, de la care se deschideau drumuri locale către satele și moșiile boierești din prejma Bucureștilor, precum Mărčuța, Pantelimon și Cernica. Denumirea de *Calea Călărașilor* a fost acordată la 20 septembrie 1878, în cinstea eroilor din Războiul de Independență (1877-1878), cea anterioară fiind de *Podul Vergului* (denumire ce păstrează toponimul local, preluat de la biserica Sf. Mina-Vergu, ce funcționează și în prezent). Actuala Șosea/Cale [a] Vergului este doar o poziune din fosta *cale* și începe de la actuala Piață Hurmuzachi, fostă Muncii, continuând pe vechiul drum, spre Pantelimon. Tot pe Calea Călărași, fostul primar-general al capitalei, Constantin F. Robescu (1896-1899) a ridicat, pe timpul mandatului său,

Hala Traian, construcție monumentală, azi renovată și utilizată tot ca spațiu comercial.

Dacă până la Primul Război Mondial s-a dezvoltat mai mult *centrul* Bucureștiului la 1905 fiind un oraș eminent *vesel*, cronicarii străini neuitând să invoce pe *elegantele capitalei*, îmbrăcate cu o grijă *ce nu o întâlnești decât în marile capitale*, restul orașului continuând să înoate în praf și noroi, după 1920, situația se schimbă radical, vârful edilitar fiind în 1928, când se construiesc 3 484 clădiri (dintr-un total de 29 484 clădiri, ridicate între 1920-1934).

În contextul adoptării *Planului director de sistematizare al Capitalei*, publicat în 1935 (sub primariatul lui Al. Gh. Donescu, primar-general între 1934-1939), Bucureștiul se modernizează *substanțial*, din păcate insuficient de *uniform și echitabil*, dar destul pentru a include și cartierele marginase, între care, Dudeștii, zonă în care sunt împroprietăriți, între 1930-1931, o seamă de locuitori ce dețineau locuințe răzlețe, încă din anii 1919-1920. După cum semnaleză istoricul Constantin C. Giurescu, noile cartiere iau naștere prin parcelarea, sub formă de *parcuri*, a unor terenuri virane din cuprinsul vechiului perimetru al orașului. Dacă în unele din aceste noi *parcuri* își ridică somptuoasele vile bogății capitalei (Filipescu, Jianu, azi *elitistele* zone Aviatorilor și Herăstrău) în cele mai multe se ridică *locuințe ieftine* (case tip, construite cu credit de la stat), în *fundul gropilor* persistând încă vechile case de mahalagii, completate de cârciumi și grătare.

Totodată, între 1935-1939, comerțul bucureștean atinge punctul culminant, cele mai aglomerate zone fiind în preajma Oborului, în Dudești, dincolo de Traian, până la începutul Vitanului și pe nou trasata Calea Moșilor, ce ducea spre Obor. Aici funcționau zeci de prăvălii cu produse diverse, de la cele necesare pentru nunți, botezuri și înmormântări, la uneltele casnice și agricole. Tendința era ca fiecare cartier să dețină suficiente resurse proprii pentru traiul curent de la meșteșuguri la comerț, inclusiv producție locală de alimente. În consecință, la intersecția Căii lanului cu Șoseaua Pantelimon și Vatra Luminoasă ia ființă un *parc* (cartier) nou, ce primește denumirea de *Parcul Călărași*, rezultat din parcelări, dar și dintr-o serie de comasări de terenuri private, pe care încep să se înalțe locuințe *tip*, construite prin *Asigurările sociale*. Locuitorii zonei, foști combatanți, demobilizați, împroprietăriți de stat după război, dar și lucrători și mici funcționari, constituie, treptat, o comunitate ce se integrează în oraș, precum fostele comune suburbane, în vechime.

Cel mai vechi cartier al zonei era însă *Vatra Luminoasă*, ridicat pe locul unde Regina Elisabeta a României a inaugurat, la 5 octombrie 1908, *Azilul Orbilor* și prima *Școală primară pentru orbi din România*. În *Parcul Vatra Luminoasă* a funcționat prima instituție caritabilă și lucrativă destinată nevăzătorilor, ce dispunea inclusiv de o plantație de duzi pentru creșterea viermilor de mătase. Plantația, ca și o bună parte din spațiul Fundației Vatra Luminoasă, au fost desființate în 2009, pentru a face loc unui complex imobiliar.

O imagine cu totul realistă a *Parcului Călărași* de după război o recompune istoricul Gheorghe Parusi, locuitor, în copilărie, al zonei: *Până în 1948, „Bariera Vergului” mai păstra câte ceva din atmosfera vechilor „bariere”. Aici întorceau tramvaiele 19, ce mergeau la Chibrit, dar și 25, ce făcea legătura cu Șoseaua Panduri, nu departe de statuia Leul, la Cotroceni.*

„Bariera” era locul de întâlnire a celor două jumătăți ale Șoselei Mihai Bravu. Partea dinspre Obor era „mai dinspre București”, cu case așezate [...] iar cea de dincolo de Vitan se gătuia într-o ulicioară prăpădită [...].

Același istoric evocă Cinematograful/Ateneul Vergului mic, înghesuit, de aveai impresia că personajele de pe ecran, dau să vină peste tine, construit în 1939, după planurile arhitectului Marcel Iancu. Semnificativ, este faptul că astfel de atenee culturale funcționau, în perioada interbelică, în fiecare sector al capitalei, aici fiind organizate conferințe, expoziții de artă, dar și spectacole de divertisment. Vara, spune același Gheorghe Parusi, în zonă se înființau nelipsitele negustorese de semințe, ori de porumbiel fiert, astfel că nu intrai la film, fără cornetul, obligatoriu, de *bostan cu sare*. Dincolo de biserica lui Antonescu era teren viran pe care făceau exerciții militarii și începea Calea Vergului, lungă și prăfoasă de un drum de țară. Până la drumul Pantelimonului casele erau rare, pierdute în curți uriașe. Peste drum de biserică era o găzărie, învelită cu scânduri vopsite cu *petrosin*. Pe partea opusă a Pieței Muncii era o farmacie, demolată cu ocazia sistematării, în 1985. După 1949, pe Șoseaua Vergului se instalează tramvaiul ce leagă Bariera Vergului, devenită Piața Muncii, de Șoseaua Morarilor și Pantelimon, mergând spre fosta Uzină 23 August (fostă Malaxa). Inaugurarea are loc la 1 mai 1949, când s-a circulat gratis și s-au adunat mahalagii, ca la pomană să se plimbe cu noile tramvaie cu platformă deschisă. În 1953, cu ocazia Festivalului Tineretului, pe locul vechilor gropi ale Vergului, apare Stadionul 23 August (Național), azi, reconstruit, sub numele de Arena Națională.

Denumirea de Piața Muncii, acordată sub comuniști, provine, probabil, de la faptul că în cartierul Vatra Luminoasă a funcționat, după război, primul sediu al Ministerului Muncii.

În centrul Pieței Muncii, Uzinele Comunale București (fosta Regie a Apei), amplasează, încă din 1939, o statuie-fântână, cunoscută sub numele de *Venus (Naiada) de la Piața Muncii*. După opinia Victoriei Dragu-Dumitriu, statuia era o creație de serie, turnată în fontă, probabil la Paris, între anii 1931-1932, la turnătorii Ducel: *În rondul din mijlocul răscruții edilii au pus o statuie, o Venus mică, pe care au vopsit-o cu email de cratiță. Reprezenta o femeie care se piaptână, în timp ce un prunc cu înfățișare de Cupidon ridică mâinile spre ea [...]. Muca-liți, bucureștenii din zonă au încondeiat Naiada cu numele de Femeia cu copilul sau mai simplu, Pișăcioasa*. Era, probabil, o modă în Bucureștiul interbelic,

statui asemănătoare, cu subiect acvatic, fiind amplasate în Parcul Cișmigiu, dar și pe Lipscani. Statuia a dispărut în 1985, când a fost demolată o porțiune din cartier, pentru a face loc Pasajului Muncii, fiind salvată de muncitorii de la Regia de Apă București, care au reinstalat-o în curtea întreprinderii. Victoria Dragu-Dimitriu mai face referire la o statuie izbitor de asemănătoare cu cea evocată de Gheorghe Parusi și reprodușă pe coperta cărții sale de *amintiri*, intitulată *Nimfa cu amorași*, datând tot din 1932, amplasată astăzi în Parcul Tei.

Până în 1951, când a început construcția Complexului 23 August (stadion, teatru de vară, turn de parașutism), inaugurat la 1 august 1953, cu ocazia celui de-al III-lea Congres Mondial al Tineretului, găzduit la București, în zonă erau Gropile Vergului, situate chiar în coasta Spitalului Sf. Elena, având în centru o baltă naturală, plină de mătasea broaștei, loc de joacă favorit al țăncilor din zonă. Astăzi vechea mahala a dispărut, fiind înlocuită de blocuri. Chiar și spitalul, înființat de doctorul Victor Gomoiu este pe cale să se extindă. Cât despre biserica purtând hramul Sfinților Împărați Constantin și Elena, zisă și a lui Antonescu, destinul a făcut să rămână intactă, deși, în 1987, cel de-al patrulea an succesiv ale demolărilor masive ce au atins Bucureștiul, era prevăzută o extindere a sistematării în perimetrul Dudești – Vitan – Călărași, până la Piața Muncii. În acest context, au căzut sub lama buldozerelor Biserica Sf. Vinerei-Hereasca (19 iunie 1987), Olari, Sf. Spiridon și Sf. Treime (Calea Dudești nr. 81), ultima biserică mutată fiind Cuibul cu Barză (situată la intersecția Căii Știrbei Vodă cu Berzei).

În intervalul menționat, o porțiune importantă din fosta Cale a Călărașilor a dispărut definitiv în 1987. A scăpat, ca prin minune, Biserica Sf. Împărați Constantin și Elena, de la Bariera Vergului, în schimb au dispărut, arse la ordinul Secu-

Ctitorul preot Constantin Sârbu. În fresca și Patriarhul Iustinian Marina

rității, documentele ce atestă etapele construcției bisericii, lista donatorilor și orice referire la *ctitorul* bisericii, mareșalul Ion Antonescu, cu excepția unui *Registru de procese-verbale*, din perioada 10 octombrie 1939-31 decembrie 1952, baza de documentare pentru acest studiu.

Biserica cu Hramul Sfinților Împărați Constantin și Elena a fost înălțată între 1942-1949 (a fost târnosită de Florii, la 17 aprilie 1949), în Parohia Parcului Călărași, Protoieria II București. Potrivit preotului Nicolae Vladu, secretarul Protoieriei II Capitală, Protoieria s-a constituit în septembrie 1927, prin Hotărârea Consiliului Parohial al Episcopiei Bucureștilor, care, luând act de *Legea pentru organizarea administrației orașului București* (din 7 februarie 1926), a dispus înființarea a 3 protoierii (între care Protoieria II, corespunzând vechilor sectoare I și II, respectiv Galben și Negru). La înființare, Protoieria II avea 30 de parohii, cu 34 de preoți parohi, 23 de preoți ajutători și 2 diaconi. Ulterior, respectiv în 1931, Ministerul Cultelor reduce numărul protoieriiilor din subordinea Arhiepiscopiei Bucureștilor la maxim două, în capitală, astfel încât Protoieria II cuprindea, cartierele situate de-a lungul Căii Mihai Bravul, inclusiv cartierele Iancului, Pantelimon etc. Cu totul, erau 59 de parohii, cu 62 de preoți parohi, 30 ajutători, 6 diaconi și 117 cântăreți. Din 1934, este numit protopop părintele Stoica Ionescu, de la Biserica Sf. Vineri-Hereasca. Între parohii, este semnalată și nou înființată parohie *Parcul Călărași*, fără biserică și fără preot bugetar.

După 1948, Sfântul Sinod aprobă o nouă clasificare a parohiilor, fiind semnalate, în București, 182 de parohii cu 182 de preoți parohi, 163 de ajutători și 11 pensionari. Acum funcționează un număr de patru protoierii, între care Protoieria II Negru, ce includea și parohia Parcul Călărași. După 1950, odată cu înființarea raioanelor, biserica și parohia Parcul Călărași fac parte din Raionul Tudor Vladimirescu, iar după 1957 se revine la vechile Protoierii (inițial în număr de patru, iar după 1962, trei protoierii, și din nou patru, din 1967). Din 16 februarie 1968, când se revine la fosta organizare administrativă a României, pe județe, în București apar 8 sectoare, respectiv 3 protoierii (Protoieria II cuprinzând sectoarele 1, 2 și 3). Multă vreme, parohia Parcul Călărași a făcut parte din Protoieria III București (corespunzătoare sectorului de reședință), iar de la 1 februarie 2014 a fost alocată din nou la Protoieria II, care deține, după 1990, un număr de 56 de parohii din sectoarele 1, 2 și 3 ale capitalei, inclusiv mănăstirile Christiana și Schitul Darvari.

„Povestea” bisericii de la Bariera Vergului

După 1930, cartierul locuit de veteranii de război împrăștiți cu terenuri parcelate în perimetrul situat între Șoseaua Mihai Bravu, Vatra Luminoasă și Podul/Bariera Vergului, a căpătat numele de Parcul Călărași, denumire acordată și noii Parohii, înființată la 1 octombrie 1938 în cadrul Protopopiatului II al Capitalei. Preot paroh a fost numit părintele Constantin Sârbu. La data înființării parohia nu dispunea de biserică, nici de casă parohială, iar preotul era extra-bugetar (respectiv, fără post plătit). Zona era, evident, săracă, locuitorii având în mare parte o condiție socială modestă – muncitori, mici meseriași, negustori, mici funcționari, etc.

Cel mai important obiectiv socio-edilitar din zonă era, la data respectivă, *Complexul de asistență medico-socială*

Bariera Vergului, construit în 1927 de doctorul Victor Gomoiu, devenit ulterior *Spitalul Sfânta Elena*, iar, după război, Spitalul de copii *23 August* (azi *Victor Gomoiu*). Ctorul acestui stabiliment era medicul Victor Gomoiu (n. 18 aprilie 1882, la Vânu Mare, județul Mehedinți-d. 6 februarie 1960, București), personalitate marcantă a vieții medicale românești, inițiatorul, între altele, al primului Muzeu de istoria medicinei din țara noastră, membru al Academiei Române și fost ministru al Sănătății (iulie-septembrie 1940), în cabinetul (efemer) condus de primul ministru Ion Gigurtu.

Medic militar în Războiul de Reîntregire, decorat pentru fapte de eroism, doctorul Victor Gomoiu are, după război, ideea de a acorda asistență medicală gratuită pacienților din medii defavorizate, contribuind substanțial la înființarea de spitale rurale, la Vânu Mare, Turnu Severin și Mangalia, dar și a unor preventorii la Șanțuri și pe Valea Teleajenului. Între altele, doctorul Victor Gomoiu este și inventator, fiind deținătorul unui brevet de dispozitiv pentru efectuarea de transfuzii de sânge. În 1920, se decide să achiziționeze un teren la marginea Bucureștiului, în zona Bariera Vergului și să construiască aici un spital pentru săraci care să cuprindă toate specialitățile de bază: chirurgie, boli interne, obstetrică-ginecologie, pediatrie și stomatologie. În ciuda criticilor că în zonă nu era apă curentă și că, în general, spitalul este situat mult prea periferic, doctorul Gomoiu persistă în ideea sa, făcând apel, pentru sprijin, la Banca Națională, C.F.R., Ministerul Muncii și Ministerul Sănătății, dar și la donatori particulari. Oferta doctorului era aceea de a acorda asistență sanitară gratuită, timp de zece ani, personalului instituțiilor menționate. În 1927, spitalul, construit după planurile arhitectului Gheorghe Simotta, (1891-1979, elev al lui Petre Antonescu și autor, între altele, al planului de parcelare al *Parcului Filipescu*, dar și al Reședinței Patriarhale și al Schitului Darvari) era gata (clădirile sunt și astăzi în stare de funcționare), având în componență 10 cabinete, 2 laboratoare, farmacie, staționar cu 60 de paturi și o sală multifuncțională în care va fi găzduit, temporar, preotul Constantin Sârbu și consiliul parohial al Parohiei Parcul Călărași.

De altfel, inițiativele doctorului Victor Gomoiu nu se opresc aici. Istoric al medicinei și al învățământului medical românesc, președinte, din 1936, al Societății Internaționale de Istoria Medicinei, autor al lucrării *Spitalul – originea și evoluția sa*, doctorul Victor Gomoiu a acordat o atenție deosebită și medicinei populare, susținând în acest sens, la Congresul Internațional de Istorie a Medicinei de la Oslo, din 1928, comunicarea cu tema *Medicina populară în România* și propunând aceluiași for, la Congresul din 1935, înființarea unei Comisii de studierea medicinei populare.

Tot doctorului Victor Gomoiu i se datorează, cu siguranță și aducerea preotului Constantin Sârbu ca paroh al nou înființatei Parohii Parcul Călărași. Argumentele în acest sens sunt temeinice: 1) doctorul Victor Gomoiu, împreună cu principalii săi colaboratori, medicii I. Constantinescu și Justin Braghin au făcut permanent, de la înființare și până în 1949, parte din Consiliul parohial al bisericii, fiind chiar primul epitrop al bisericii, sprijinind direct și prin influență politică, cele mai bune decizii în sprijinul inițiativelor locale; 2) doctorul V. Gomoiu, cunoscut pentru simpatiile sale politice de dreapta (în acest sens a și fost obiectul cercetărilor și epurărilor politice din anii '50, fiind și condamnat între anii 1950-1954 pentru *subminarea puterii de stat* l-a recomandat

pe părintele Constantin Sârbu în fața autorităților statului antonescian și l-a sprijinit *din umbră* atunci când preotul a fost reclamat pentru abuz în serviciu; 3) doctorul Victor Gomoiu i-a acordat suport logistic permanent preotului C. Sârbu pe toată perioada cât parohia nu a dispus de biserică (și nici de casă parohială proprie), respectiv din 1938 și până în 1946, când s-a început oficierea serviciului religios în localul (încă în construcție) al noii biserici.

Registrul de procese-verbale din perioada 1 octombrie 1938-7 februarie 1954 al Parohiei este din fericire singurul document original din perioada construcției bisericii, în lipsa arhivei, distruse deliberat la mijlocul anilor '80, când s-a intenționat, inclusiv, demolarea bisericii, sub pretextul sistematizării Pieței Muncii.

Documentul respectiv începe la data de 22 ianuarie 1939 (P.V. nr. 1), când are loc prima adunare eparhială ce îl alege ca prim episcop pe doctorul Victor Gomoiu și se încheie cu ședința din 15 noiembrie 1953, când părintele C. Sârbu prezintă adunării eparhiale *proiectul de buget pe anul 1954*. Păstrat ilegal de preoții parohi ai bisericii, care au funcționat între 1954-1989, *Registrul* reflectă pe deplin eforturile unei mici comunități, păstorită de un inimos preot de cartier, de a-și promova și afirma drepturile, inclusiv acela la o viață spirituală și socială armonioasă.

Născut la 10 ianuarie 1905 în comuna Cavadinești, județul Covurlui, părintele Constantin Sârbu (d. 23 octombrie 1975, București) este crescut de bunica paternă, stabilită la Galați, în lipsa părinților, ambii decedați. Până la vârsta de 15 ani își câștigă existența prestând munci ocazionale. În 1919 intră, bursier, la Seminarul Teologic *Sf. Andrei*, din Galați, iar pentru a se întreține prestează munci fizice sau meditează copii cu stare. În 1925 se înscrie la Facultatea de Teologic, urmând în paralel și Conservatorul de Muzică (timp de un an, din lipsă de resurse), ambele din București. Locuiește, tolerat, la un cămin studențesc, iar la 22 de ani se angajează la Societatea de Tramvaie București ca instructor de cor. În paralel, desfășoară activitate misionară la Biserica Zlătari, iar din 1929, este cântăreț la Biserica Lucaci, implicându-se în organizarea Corului de fete al Școlii Lucaci și în activitatea misionară a Asociației *Patriarhul Miron*. Din 1934 se mută la Huși, la solicitarea episcopului Nifon Criveanu, fiind hirotonisit diacon, la 15 august 1934, iar ulterior numit preot de gr. III la Catedrala episcopală din localitate. Este și profesor de sectologie, catehism și muzică vocală la Școala de cântăreți, fiind ulterior, numit director. În această calitate reorganizează și modernizează școala, după modelul seminarial, amenajând un cămin internat (pentru 45 din cei 105 elevi înscriși), cantină, bibliotecă și farmacie. Tot din această perioadă datează probabil și interesul preotului pentru mișcările politice de dreapta, participând la înființarea Asociației *Frăția Sfinților Apostoli Petru și Pavel*, considerată o anexă la *Oastea Domnului*, fiind în același timp președinte, dar și *chiriarh* onorific al asociației ale cărei adunări se țineau adesea chiar în catedrală. La 1 martie 1938 este numit *al doilea protoiereu* al județului Fălciu, având meritul de a contribui decisiv la construirea, la Huși, a primului Azil de bătrâni și copii orfani, situat pe Dealul Schitului, construcție care, în 1938, era *la roșu*, având 22 de camere finalizate, iar devizul de construcție integral aprobat.

În răstimp, se căsătorește cu Maria Sârbu (născută Constantinescu), profesoară de germană și franceză la Liceul

Nicolae Bălcescu, din București (decedată în 1940), având 2 fete, Ana și Irina, care îl vor vizita constant în perioada detenției.

Din această poziție, preotul Constantin Sârbu se mută la București, în 1938, într-o parohie nou înființată, într-un cartier sărac, fără biserică și fără casă parohială, în plus fiind și extra-bugetar (până la data de 1 aprilie 1940, când este înscris la bugetul Ministerului Cultelor).

Despre începuturile activității misionare a preotului C. Sârbu în parohia Parcului Călărăși aduce mărturie doamna Maria Dumitrescu, enoriașă din zonă: *Știința și dragostea de om a doctorului Victor Gomoiu s-au întâlnit cu arzătoarea căldură a rugăciunii preotului Constantin Sârbu. În clădirea de la poarta spitalului, bolnavul cobora mai întâi cele câteva trepte ce duceau spre minutul paraclis de la subsol [...] apoi, cu nădejde în suflet, intra la marele chirurg V. Gomoiu.*

Registrul de procese-verbale urmărește, pas cu pas, etapele de înălțare a bisericii, începând cu demersurile de intrare în posesie a terenului (demarate la 4 martie 1940), până la inaugurarea (târnosirea) și mai târziu desăvârșirea edilitar-urbanistică a bisericii, inclusiv ridicarea gardului exterior și a clopotniței (1951). Inițial, în lipsa bisericii, serviciul religios și adunările eparhiale aveau loc în subsolul Spitalului Sfânta Elena. Despre dificultățile întâmpinate de preotul C. Sârbu vorbesc, indirect, demersurile de *scutire de la plata impozitului către Patriarhie* (la data respectivă, stabilit la 4 % - n.n.) întrucât Parohia este *absolut săracă și de abea putem face față cheltuielilor* (8 februarie 1940).

Odată cererea aprobată, părintele C. Sârbu anunță, Consiliul parohial că la 9 ianuarie 1941 o delegație a Parohiei, alcătuită din domnii Gheorghe Mihai, Gh. Baci și av. Ion Alexandru, urmează a *stăru* pe lângă conducătorul statului, mareșalul Ion Antonescu, **pentru eventual ajutor** (s.n.).

Câteva luni mai târziu, respectiv la 30 martie 1941, Consiliul parohial constată că situația materială a parohiei este la fel de precară, iar preotul paroh *de aproape doi ani nu ia nici un ban, nici de la stat, nici de la bugetul parohiei* (între timp, situația se reglementează, preotul devenind bugetar, retroactiv, de la 1 aprilie 1940 - n.n.).

Totuși, un an mai târziu, la 3 mai 1942, nu se făcuseră încă pași substanțiali în sensul celor *stăruite* de preotul C. Sârbu: *La numeroasele memorii către Conducătorul statului [...] în care ne arătam dorința nestrămutată de a avea o biserică pe teren propriu [...] domnul mareșal, prin rezoluția pusă pe memoriul nostru, a dispus ca situația să fie soluționată de Patriarh, Primarul general al Capitalei, primarul de sector și Consiliul parohial, în frunte cu parohul bisericii* (P.V. nr. 4 mai 1942).

Ca urmare, Consiliul parohial decide ca viitoarea biserică să se ridice pe terenul expropriat, oferit de Primărie, iar nu pe terenul Spitalului Sf. Elena, situație comunicată și I.P.S.S. Patriarhul Nifon, în cadrul audienței din 4 mai 1942.

O lună mai târziu la 16 iunie 1942, Consiliul parohial este informat că *s-a găsit* și un donator dispus să finanțeze proiectul arhitectural și eventual, construcția bisericii, cu condiția acceptării unor *condiții prealabile*. Este vorba, probabil, de propunerea preotului Gheorghe Georgescu-Silvestru, fost protopop, de a dona o sumă de bani (respectiv 60 000 lei), cu condiția acordării calității de *ctitor*, a dreptului de a sluji în viitoarea biserică și de a fi înmormântați, el și

soția sa, în incinta bisericii. Cum condițiile păreau, din start, inacceptabile Consiliul parohial le respinge, motiv pentru care fostul protopop se adresează printr-un memoriu, conducătorului statului, acuzându-l pe preotul Constantin Sârbu de obstrucție și sugerând că ar fi *discipol* al părintelui Toma Chiricuță de la Biserica Zlătari (situație, parțial, adevărată), dar și al *reticului* preot Tudor Popescu, fost paroh la Biserica Cuibul cu Barză (mutată în elanul sistematizator, în 1987) acuzat că *în purtarea sa preoțească și misionară ascunde o latură neortodoxă, lucrând camuflat în Oastea Domnului, fracțiunea reprezentând o rătăcire protestatară a fostului preot Trifa, și acela caterisit*.

Față de aceste acuzații, cu adevărat grave, în contextul politic al vremii, sunt necesare câteva precizări: părintele Toma Chiricuță (1887-1971), originar din Botoșani, fost paroh al Bisericii Zlătari, duhovnic al Reginei-mamă Elena, dar și al Principesei Ileana, întemeietor al revistelor *Fântina darurilor* și *Ortodoxia* și colaborator la *Porunca vremii*, este cunoscut mai ales ca autor al sintagmei *ortodoxia integrală*. Ca răspuns la atitudinea iconoclastă a părintelui, Mircea Vulcănescu (1904-1952, filosof, sociolog) redactează un text de întâmpinare, inedit, aflat în arhiva familiei, reprodus după site-ul *Război întru cuvînt*, intitulat *Primejdia duhului reformist apusean în biserica ortodoxă*, în care atrage atenția asupra *păcatului creșterii duhului mirenesc în dauna celui secular*. Părintele C. Sârbu a fost, într-adevăr, un *ucenic* al părintelui Chiricuță, beneficiind de sprijinul și îndrumarea sa duhovnicească, fără a se putea face dovada că și-a însușit integral și ideile contestate ale preotului de la Biserica Zlătari.

Părintele Iosif Trifa (1888-1938), redactor al publicației *Lumina satelor*, este întemeietorul organizației Oastea Domnului, mișcare religioasă iconoclastă, pentru care este caterisit în 1935, la intervenția mitropolitului Nicolae Bălan. În 1938, la moartea sa, i se interzice dreptul de a fi înmormântat în straie preoțești. Părintele Iosif Trifa va fi reabilitat de Biserica Ortodoxă în 1990, la inițiativa P.S. Serafin Joantă, actual episcop al Germaniei, Europei centrale și de nord.

Oastea Domnului era o mișcare, creată în sânul bisericii, menită, în intenția inițiatorilor și adepților săi, să dea o replică ortodoxismului *formal, sclerozat și bigot* prin atragerea clerului și mirenilor într-o *oaste puternică, capabilă să lupte contra păcatului și a încredințării străine*. Între mijloacele folosite de *ostașii domnului*, care se considerau un fel de *hasizi* ai ortodoxiei, după modelul hasidismului din iudaism, pentru atragerea credincioșilor, era și cântecul religios, părintele Trifa însuși fiind autorul unei culegeri de 900 de creații muzicale, intitulată *Să cântăm Domnului, carte-tezaur de muzică religioasă*, ajunsă azi la a patra ediție. După 1947, comuniștii, ajunși la putere, au continuat să vadă în adepții Oastei Domnului un adversar primejdios al *construirii socialismului și înaintării spre comunism*, motiv pentru care au scos mișcarea în afara legii și au aplicat pedepse membrilor bănuți sau dovediți.

Privite în acest context, multe din acțiunile părintelui Constantin Sârbu capătă noi dimensiuni, justificându-se, în mare măsură, pasiunea sa pentru utilizarea muzicii ca formă de educație publică, dar și suflul misionar al demersurilor sale.

Din fericire, în cazul menționat, mareșalul Ion Antonescu trece cu vederea peste acuzațiile părintelui ex-protopop Georgescu-Silvestru și, prin Președinția Consiliului de

Miniștri, comunică petentului: *În urma anchetei făcute la Parohia Parcul Călărași, Ministerul a hotărât ca părintele C. Sârbu să continue lucrarea începută, iar P.C. Voastră să fiți îndrumat a vă plasa dania în altă parte, de pildă în enoria Mihai Bravu, care se găsește în imediata vecinătate și are grabnică nevoie de biserică*.

Este posibil ca în acest răspuns să fi fost implicată și autoritatea doctorului Victor Gomoiu. Cert este că mareșalul Ion Antonescu a continuat să susțină ridicarea bisericii, astfel încât, în perioada aprilie-decembrie 1943, sunt alocate din bugetul statului, din ordinul mareșalului, sume considerabile în acest sens, respectiv 5 milioane de lei, materiale din depozitul armatei în valoare de 7,8 milioane și lucrări executate cu meseriași militari și prizonieri – 6 milioane, conform unei note-raport înaintată șefului statului de către șeful său de cabinet.

În paralel, sunt lansate 100 de liste de subscripție (în bani) și 30 de liste *în obiecte de bazar*, ce urmau a fi vândute în folosul bisericii. Se face, de asemenea, apel și la enoriași pentru a dona *o sumă cât de mică* pentru biserică. Întrucât, la 16 iulie 1942 Așezămintele Sfânta Elena somează parohia să elibereze capela și sala de ședințe, părintele C. Sârbu decide urgentarea începerii lucrărilor de construcție chiar în lipsa fondurilor integrale, judecându-se în paralel și cu un vecin, Ganciu Stoian, nemulțumit de suma acordată de Primărie în urma exproprierii. Astfel, la 18 octombrie 1942 lucrările de excavații erau avansate, parohia beneficiind și de o donație substanțială din partea unei societăți comerciale locale, care acordă bisericii, gratuit, cantitatea de 7 900 kg fier beton, parohia urmând a plăti doar transportul (276 000 lei). Un sprijin substanțial vine și din partea fostului primar general al Capitalei, Alexandru Gh. Donescu, locuitor al cartierului, care devine *consilier onorific* al Parohiei.

Anul 1943 rămâne fundamental în istoria bisericii prin *implicarea nemijlocită a mareșalului Ion Antonescu și a soției sale, atât în activitatea de finanțare și construcție, cât și în stabilirea profilului arhitectural al monumentului*. Din ordinul mareșalului, arhitectul Spiridon Nicolau, angajat al Direcției Construcții Militare este desemnat să execute planul arhitectural al bisericii, dorind, probabil prin acest gest, să se asigure că biserica va avea amploarea și înfățișarea dorite. Cum nu sunt dovezi privind suma plătită ca onorariu pentru executarea planului arhitectural, se poate presupune că a fost o *sarcină de serviciu*, parohia, la propunerea părintelui C. Sârbu revanșându-se, indirect, față de arhitect prin angajarea fratelui acestuia, pe o perioadă determinată, în calitate de diriginte de șantier, cu un salariu lunar de 12 000 lei, pentru supravegherea unor lucrări.

În context, menționăm că mareșalul Ion Antonescu oferise anterior sume substanțiale, sub formă de donație și altor biserici, precum cea de la Mărgeanului sau pentru reparații, bisericilor Cașin, Elefterie și Dămăroaia. Implicarea sa la Biserica Vergului este însă *substanțială și totală*. Astfel, la mijlocul anului 1943, preotul C. Sârbu face un inventar al ajutoarelor primite de la mareșal, după cum urmează: *un milion lei*, bani oferiți cu titlu personal din partea mareșalului și a soției sale pentru lucrări de construcție, 7 vagoane de fier beton (în valoare de aprox. 5 milioane lei), 200 m.c. cherestea (aprox. 3,5 milioane), etc. De asemenea, au fost detașați, de la Comenduirea Garnizoanei, un număr de 20 lucrători (prizonieri de război) ce au efectuat lucrări de salahorie, în valoare

de aproximativ 1,5 milioane lei. Au fost puse la dispoziție și 2 camioane militare, cu șoferi, care au efectuat transport de materiale de construcție, pământ de fundație, etc. În total, estima părintele C. Sârbu în informările sale către Consiliul parohial, *contribuția mareșalului Ion Antonescu, în anul 1943, a fost de circa 14 milioane lei, față de numai 2,5 milioane lei strânși din donații.*

Tot din ordinul mareșalului, ministrul Cultelor, Ion Petrovici, acordă bisericii un ajutor de 100 000 lei pentru achiziția de veșminte și odoare bisericesti, dar și de cărți de cult, sumă utilizată integral până la data de 2 septembrie 1943.

De altfel, la 28 iunie 1943 are loc și ceremonia de punere a pietrei de temelie a bisericii, *în prezența mareșalului Ion Antonescu și a soției sale, Maria, a Reginei mamă, Elena, și a unui sobor de preoți, în frunte cu arhimandritul Melchisedec, delegatul patriarhului Nicodim Munteanu.* Din păcate, mărturiile fotografice despre acest eveniment lipsesc, întrucât, în 1988, organele de Securitate au dispus arderea întregii arhive, a listei donatorilor și a documentelor de construcție. Singura mărturie rămâne Pisania de pe zidul exterior al Bisericii, având următorul text: *Acest sfânt locaș început la aceste vremuri de grea cumpănă dar și de mare mândrie națională pentru țara noastră, se zidește ca mărturie nepieritoare a legământului sfânt pe care biserica noastră l-a avut din totdeauna cu neamul și țara noastră. Din Hrisovul de temelie. Mareșal al României Ion Antonescu, 28 iunie 1943.*

În cuvântul său de răspuns, preotul Constantin Sârbu, după ce a mulțumit mareșalului și reprezentanților primăriei pentru ajutor, s-a angajat ca noul locaș de cult să fie și o biserică a culturii, fiind dotată cu sală de spectacole și bibliotecă.

În 1944, mareșalul aprobă noi ajutoare, *în valoare estimată de 23 milioane lei, constând în cherestea, fier beton, etc.* De asemenea, dispune a se folosi cărămizi provenind de la demolarea unor anexe de la Muzeul Militar. În total, costurile de construcție ale bisericii, aflată în lucru în august 1944, au fost evaluate la suma de 40 milioane lei, *sumă asigurată în principal (aproximativ 27 milioane lei) prin contribuția sau la intervenția personală a mareșalului Ion Antonescu.*

Din păcate, evenimentele din august 1944, au surprins biserica în plin proces de construcție. Evaluând, la 3 noiembrie 1944, stadiul lucrărilor, preotul C. Sârbu constată că termenul de 20 noiembrie 1944, prevăzut pentru încheierea lucrărilor nu mai poate fi respectat. Ar mai fi fost nevoie, în estimarea preotului paroh, de încă cca. 10 milioane lei pentru finalizarea lucrărilor. În consecință, ținând seama și de comunicarea Direcției Construcții Militare privind sistarea sprijinului, preotul C. Sârbu propune Consiliului parohial *continuarea urgentă a lucrărilor pe cont propriu, existând riscul ca, pe timp de iarnă, materialele să se degradeze, ca și menținerea, în continuare, a arhitectului Spiridon Nicolau în funcția de șef al echipei de constructori.* Între obiectivele imediate sunt menționate: finalizarea turlei, terminarea casei parohiale prin utilizarea materialelor rămase de la construcție, instalarea de apă și încălzire centrală în biserică și anexe etc.

În același timp, solicită autorităților militare să pună la dispoziția bisericii, prin Serviciul de Capturi al Armatei, un aparat de proiecție, un pian și o orgă în vederea organizării de acțiuni misionare.

Anii ce au urmat au însemnat noi provocări pentru părintele C. Sârbu, decis să-și desăvârșească opera. Cu

eforturi greu de evaluat, în condiții vitrege pentru biserică, dar și pentru societatea românească în general, preotul C. Sârbu reușește, în intervalul 1945-1949, să încheie lucrările de construcție la lăcașul de cult și la casa parohială, mobilizând în acest sens noi resurse umane. Reorganizează și întărește muzical corul Bisericii, angajând cu acest prilej, inițial pe profesorul Victor Giuleanu, apoi, din 1948, pe un tânăr dirijor, fost șef al Bibliotecii Muzicale a Radiodifuziunii Române, maestrul Gheorghe Bazavan (1916-1990), viitor autor de creații muzicale angajate, invită personalități ale vieții publice, precum părintele Gala Galaction (1878-1961) sau pictorița Olga Greceanu (1880-1978) să țină conferințe, inițiază acțiuni cu caracter umanitar, totul în scopul adunării de fonduri pentru susținerea construcției bisericii.

Astfel, la 12 august 1945 are loc primul concert-conferință în sala de la subsolul bisericii, beneficiul net, comunicat de părintele paroh Consiliului parohial, scăzând onorariile și cheltuielile ocazionale, fiind de aproximativ 1,2 milioane lei. Ulterior, astfel de manifestări se vor repeta periodic, sumele strânse din beneficii fiind investite integral în construcția lăcașului de cult.

La 17 aprilie 1949, de Florii, în prezența Mitropolitului Sofron Craioveanul, a părintelui protopop Traian Costea, ca și a altor autorități mirene și religioase, are loc ceremonia de sfințire a Bisericii cu hramul Sfinților Împărați Constantin și Elena, urmată de o agapă pentru 120 de săraci din parohie. În același an, la 29 august 1949, doctorul Victor Gomoiu este reales președinte al Consiliului parohial.

Se împlinesc astfel dorințele a doi oameni a căror contribuție la ridicarea acestei biserici rămâne pilduitoare. Din păcate, lipsa adevăratul ctitor, mareșalul Ion Antonescu, executat la 1 iunie 1946. Chipul său, alături de cel al părintelui C. Sârbu continuă să privească spre eternitate din naosul bisericii ce și azi le poartă o veșnică amintire.

Străbătând deșertul

Părintele Constantin Sârbu a intrat în vizorul Securității, probabil, în 1946, când, în preajma zilei de 1 iunie (ziua execuției mareșalului Ion Antonescu) ar fi apărut pe una din ferestrele bisericii chipul Maicii Domnului. Întâmplarea este povestită, din perspectiva copilului, de același Gheorghe Parusi: *S-a strâns lumea ca la urs să vadă minunea. Mă învățeam și eu printre picioarele oamenilor și nu mă hotăram la care dintre ferestre se vede chipul Preacuratei [...]. Am plecat târziu din Barieră, încă nehotărâți dacă văzusem ceva sau nu [...].*

Registrul de procese-verbale nu consemnează acest eveniment, în schimb semnalează că în același an, de Crăciun, au fost convertite 8 familii de *rătăciți* (probabil sectanți) și că a fost botezat, din ordinul Mitropoliei, părintele profesor Gheorghe Ferent, de religie romano-catolică. Aceste ceremonii, desfășurate pe fondul desființării cultului greco-catolic și trecerii clerului și a credincioșilor la cultul ortodox au fost considerate, probabil, de noile autorități drept provocatoare.

În consecință, părintele este pus sub urmărire constatăndu-se, de pildă, că preotul impune corului și credincioșilor să interpreteze piese care *nu sunt în program* (precum oratoriul *Pe tine Te Lăudăm, Doamne* de Sabin Drăgoi) că, pictorița Olga Greceanu, invitată să susțină conferințe, a

vorbit credincioșilor despre cuvântul *păcat*, iar, în alte împrejurări, a fost prezentat filmul *Giulgiul Mântuitorului*. În plus, părintele C. Sârbu ar fi ținut, începând cu 1948, slujbe de evanghelizare pentru foști membri din Oastea Domnului și ar fi angajat-o ca bucătăreasă, la cantina bisericii, pe numita Berthe Hintermeyer, fostă lucrătoare la *Ajutorul Legionar*.

Mai gravă, rămâne acuzația că părintele C. Sârbu ar fi săvârșit, după 23 august 1944, parastase de pomenire pentru Corneliu Zelea Codreanu și pentru mareșalul Ion Antonescu, și că ar fi inițiat *botezuri legionare*, în sensul că unii foști *legionari* (?) ar fi participat la astfel de slujbe în calitate de nași de botez (?). Cu totul provocator este faptul că părintele C. Sârbu ar fi fost vizitat, la biserică, de către un fost membru al P.N.Ț. Constantin Dărășteanu, inițiatorul unui grup de rezistență anticomunistă, care i-ar fi cerut părintelui să răspândească în biserică manifeste cu conținut defavorabil regimului R.P.R. și că părintele ar fi ascuns în subsolul bisericii arme puse la dispoziție de numitul Dărășteanu.

În aceste condiții, părintele Constantin Sârbu este cercetat de Securitate între 15-21 iunie 1949, dar este eliberat, probabil la intervenția autorităților bisericești.

Cât adevăr conțin aceste acuzații formulate sub amenințare și tortură este greu de evaluat. Din lectura *Registrului de procese-verbale* rezultă că altele erau, la acea dată, grijile și interesele preotului paroh. Astfel, la 10 iunie 1951 se dispun măsuri de scoatere de la Banca Națională a *odoarelor bisericii* pentru valorificare, în vederea plății, din fondurile parohiei, a salariilor pentru personalul bisericii și dirijorul corului, maestrul Gheorghe Bazavan. În același an, la 31 decembrie, este închisă cantina, *din lipsă de lemne*, fiind privați de ajutor 44 de bătrâni aflați în întreținerea bisericii. Tot în 1951 a fost construit gardul de pe B-dul Muncii (Calea Vergului) și au fost acordate ajutoare pentru copii și persoane nevoiașe, în valoare de 4 000 lei.

Cu toate acestea, autoritățile aveau nevoie de un exemplu, iar părintele Sârbu oferea *portretul anticomunistului și legionarului convins*. Însuși faptul că a ridicat biserica cu sprijinul mareșalului Antonescu și cu salahori etnici ruși, prizonieri de război, erau argumente hotărâtoare pentru condamnarea sa. Arestat la 2 ianuarie 1954, interogată, probabil sub tortură, cum avea să mărturisească ulterior părintele, apoi condamnat, la 9 octombrie 1954 (Sentința nr. 2161 a T.M.B) la 8 ani și 3 luni de închisoare, preotul C. Sârbu străbate *deșertul* închisorilor comuniste, fiind deținut la Jilava, Gherla și Dej și primind la sfârșit un supliment de 24 de luni *domiciliu obligatoriu*, la Vișoara, în Bărăgan (se practica, în special, pentru cei care refuzau să semneze Angajamentul de colaborator al Securității – n.a.). Este eliberat la 25 februarie 1964, fiind numit, în același an (la 8 aprilie) paroh la Biserica Sapienței din București.

În același timp, doctorul Victor Gomoiu efectuează un stagiul, e drept de numai patru ani, de condamnare politică, de asemenea ispășită integral.

Privind lucrurile retrospectiv, se pune, firesc, întrebarea dacă părintele C. Sârbu a fost cu adevărat *legionar*. Istoricii Adrian Petcu și Gheorghe Vasilescu, cercetând arhivele C.N.C.A.S.S., nu au găsit dovezi în acest sens: *La Gherla era văzut ca un veritabil „legionar”, deși nu fusese nici membru, nici simpatizant al Mișcării Legionare*. Era mai degrabă un credincios convins sincer, un adept al principiilor Oastei Domnului deloc dispus să se *lepede de Hristos*.

Există, totuși, indicii că părintele Constantin Sârbu nu era străin de aceste asocieri. Timpurile când a slujit la Biserica Sapienței (1964-1975) erau grele, apăsătoare. Orice gest, cuvânt sau faptă puteau fi interpretate ca un afront la adresa puterii. De aceea, toată lumea era circumspectă, atentă să nu riște vreun cuvânt sau un gest care să le aducă un capăt de acuzare. Lozinca zilei era tăcerea. De aceea, părintele a pus în pridvorul bisericii un afiș: *În această biserică nu se vorbește. Este o „biserica a tăcerii”* (s.n.). *Circumspect, se confesează totuși unei enoriașe: „Poate cineva să zică despre mine că fac legionarism?”*. Or, se știe că una dintre legile *cuibului* era tăcerea: *Vorbește puțin, vorbește ce trebuie, vorbește când trebuie*. Evident că avertismentul părintelui putea fi interpretat și ca o regulă de conduită: în biserică nu se vorbește.

Avem și unele dovezi concrete de interes pentru foștii legionari. Părintele C. Sârbu obișnuia să facă *colete* – în special alimente, dar uneori și bani – pentru săraci. Adesea, astfel de ajutoare mergeau către *dușmanii poporului*, respectiv adversarii regimului comunist. Una dintre enoriașele bisericii, doamna Maria Mărculescu relatează că de Crăciun, de Paști și de Rusalii părintele mergea la Ciolpani, lângă București, unde funcționa un azil de bătrâni, în care locuia Radu Mironovici (1899-1979), cu soția, unul dintre fruntașii Mișcării Legionare, considerat adevăratul conducător, informal, al Gărzii de Fier, după moartea Căpitanului. *Părintele mă trimitea pe mine să duc pachetele cu alimente sau bani. Poate îl cunoștea dinainte, de la Huși. Fiind anchetat mereu de Securitate, părintele își lua măsuri de prudență, și chiar când venea la Ciolpani mă trimitea pe mine „la anumiți bătrâni”* (s.n.), *pe când el sta de vorbă cu personalul azilului*.

Posteritatea mareșalului Ion Antonescu

După 1990, numeroase voci din rândul intelectualilor, dar și al Armatei, au susținut reabilitarea, readucerea și în spațiul public a mareșalului Ion Antonescu. În acest context, au apărut, în multe orașe ale țării, zeci de busturi, morminte sau troițe/crucii în memoria mareșalului, iar zeci de străzi au primit acest nume. În 2002, de pildă, erau, în toată țara, 25 de străzi purtând numele mareșalului, iar la Târgu Mureș exista chiar un bulevard, Ion Antonescu, ce ducea spre ... Memorialul victimelor Holocaustului. În acest context, la 1 ianuarie 2001, la inițiativa senatorului Corneliu Vadim Tudor, cu sprijin financiar al lui Iosif Constantin Drăgan, este ridicat un bust al mareșalului, creație a sculptorului Teodor Zamfirescu, amplasat în curtea bisericii Sf. Constantin și Elena, aripa dinspre Calea Vergului (fostă Muncii). Acest episod readuce în atenția publică atât biserica, scăpată miraculos de la demolare și încadrată armonios în noua arhitectură a pieței, redenumită Eudoxiu Hurmuzaki (fostă Muncii). Bustul respectiv a repus în discuție raportarea oficială a României față de Holocaust și, implicit, de persoanele implicate în moartea a sute de evrei și romi. În consecință, guvernul Adrian Năstase emite O.U.G. nr. 31/2002, prin care era considerată *infraacțiune* negarea sau contestarea publică a Holocaustului, precum și *ridicarea sau menținerea în spațiul public, cu excepția muzeelor, de grupuri statuare, plăci comemorative etc., referitoare la persoanele vinovate de astfel de infraacțiuni*. În aceste condiții, bustul lui Ion Antonescu este, inițial, acoperit cu o tablă protectoare, apoi îndepărtat, pe soclul respectiv fiind ridicată o cruce. În prezent, bustul, este

adăpostit în subsolul bisericii, alături de două fresce executate de pictorul Eremia Profeta, drept *probe* pentru viitoarea pictură.

Cu toate că, legal, lucrurile au fost tranșate, rămâne în discuție modul cum mareșalul Ion Antonescu a *căzut de pe soclul istoriei*. Cât privește biserica ctitorită în Cartierul Vergului/Parcul Călărași, ea dăinuie, păstrând, la interior, portretul votiv al ctitorilor, mareșalul Ion Antonescu și soția sa, Maria Antonescu (pictat, în 2002, de Valentin Tănase), alături de cel al părintelui Constantin Sârbu, din râvna cărora a fost ridicată.

*

Biserica cu hramul Sfinților Împărați Constantin și Elena, din Parohia Parcul Călărași (Vergului) este o construcție monumentală, cu dimensiunile 32x17 m, având planul bazilical, cu trei nave, în cruce grecească înscrisă, ce amintește de Biserica Sf. Nicolae Domnesc, din Curtea de Argeș. Înscriindu-se în stilul neo-românesc, structura bisericii este din beton și cărămidă. Actualul acoperiș, din tablă, datează din 1960, când au fost înlocuite vechile olane. La subsol, se află

o sală multifuncțională, străjuită de coloane, utilizată inițial drept capelă, ulterior ca bibliotecă, sală de muzică, multă vreme dezafectată, astăzi este restaurată și perfect funcțională. La exterior, se află un pridvor cu trei arcade placate cu panouri de travertin, având un decor ce imită scoarțele oltenesti. Pronaosul, împodobit cu mozaicuri, se sprijină pe trei arcade descărcate prin coloane cilindrice. Nava centrală, având o deschidere de 9 m, are în centru turla – Pantocrator – cu tambur dodecagonal, descărcată prin pandantiv și patru arce, sprijinite pe stâlpi masivi. Navele laterale prezintă segmente de bolți, în semicilindru. Absida altarului, semicirculară, nu are bolți. Altarul este din lemn de stejar și ciureș, cioplit de meșterul Aurel Obreja, iar pictura, în stil neobizantin a fost realizată, între 1962-1964 de pictorul Eremia Profeta, ajutat de Florin Dragomir. Fațada bisericii, zugrăvită cu praf de piatră, prezintă, la exterior, o serie de ferestre, alungite, subliniate pe timpanul vestic, alungit la partea superioară, printr-o arhi-voltă cu trei retrageri. Repetarea cifrei trei între elementele arhitecturale semnalate indică proslăvirea Sfintei Treimi.

NOTE

- 1 Institutul de Filosofie al Academiei Române.
- 2 G.I. Ionescu-Gion, *Istoria Bucureștilor*, ediție anastatică, Iași, Tehnopress, 2003.
- 3 *Catografia politică a Bucureștilor ce s-au făcut la 1798*.
- 4 Friedrich Wilhelm Bauer (1731-1783), *Mémoires historiques et géographiques sur la Valachie*, Leipzig et Franfort, 1778.
- 5 V.A. Urechea, *Acte și documente*, p. 747.
- 6 Apud Ionescu-Gion, *Op. cit.*, p. 319.
- 7 *Ibidem*.
- 8 Alexandru Ofrim, *Străzile vechi din Bucureștii de azi*, Humanitas, 2007, p. 271.
- 9 *Op.cit.*, p. 272.
- 10 v. *Cronica Brâncovenească*.
- 11 Ionescu-Gion, *Op.cit.*, p. 320.
- 12 *Ibidem*, p. 339.
- 13 V.A. Urechia, *Istoria Românilor*, vol. XII, p. 300.
- 14 Ionescu-Gion, *Op.cit.*, p. 345.
- 15 *Ibidem*, p. 346.
- 16 Anton Pann, *Memorabilul Focului Mare de la 1847*, București, 1854, p. 73 și urm.
- 17 *Ibidem*, p. 353.
- 18 *Trompeta Carpaților, Cronica Revoluției din 1821*, de biv-vel serdarul Dârzeniu (?) (pseudonim pentru Dimitrie Bolintineanu – n.a.).
- 19 Victor Bilciurescu, *București și bucureșteni de ieri și de azi*, Ed. Paiadeia, 2003, p. 10.
- 20 *Ibidem*.
- 21 *Ibidem*, p. 12.
- 22 Vintilă M. Mihăilescu, *Evoluția geografică a unui oraș – București*, Paia-
- 23 Constantin D. Severeanu, *Din amintirile mele*, Editura Bucivina, I.E. Oroiuțiu, 1929, pp. 88-89.
- 24 *Ibidem*, p. 95.
- 25 Constantin C. Giurescu, *Istoria Bucureștilor*, ediția a II-a, Editura Sport Turism, 1979, p. 172.
- 26 *Ibidem*.
- 27 *Ibidem*, p. 166.
- 28 *Ibidem*, p. 157.
- 29 Gheorghe Parusi, *Bariera Vergului sau Viața unui băiat de București*, Editura Compania, 2009, p. 80 și urm.
- 30 Victoria Dragu-Dimitriu, *Povești cu statui și fântâni din București*, Editura Vremea, 2010, p. 175.
- 31 Gheorghe Leahu, *Bucureștiul dispărut*, Editura Arta Grafică, 1995, p. 85.
- 32 Adrian Nicolae Petcu, Gheorghe Vasilescu, *Părintele Constantin Sârbu, un mare slujitor al altarului în Memoria Bisericii*, 3 noiembrie 2014.
- 33 *Un mare mărturisitor creștin. Preotul Constantin Sârbu*, Editura Lucman, 1994, p. 12.
- 34 Petcu și Vasilescu, *Op.cit.*, p. 5.
- 35 *Ibidem*.
- 36 *Ibidem*.
- 37 Parusi, *Op. cit.*, p. 85.
- 38 Petcu, *Op.cit.*, p. 6.
- 39 *Ibidem*, p. 8.
- 40 *Ibidem*.
- 41 Un mare mărturisitor, *Op.cit.*, p. 104.
- 42 *Ibidem*, p. 133.